

Siyasi Kriter Testi Zorlar (TR)

Can Buharalı ve Sinan Ülgen
Radikal Gazetesi, 23 Mart 2006.
'Siyasi kriter' testi zorlar

Avrupa Birliği, taraması sona erdirilen ve Konsey'den de olumlu rapor çıkan Eğitim ve Kültür baslığının müzakereye açılmasını bazı siyasi kriterlerin yerine getirilmesine bağlama arayışında 23.03.2006

SINAN ÜLGEN, CAN BUHARALI

Eğitim ve Kültür baslığının müzakereye aılmasında sorun yaşanıyor. Avrupa Birliği, bu baslıktaki müzakereleri bazı siyasi kriterlerin yerine getirilmesi şartına bağlama arayışında. Oysa ki bugüne kadar siyasi kriterler müzakere baslıkları ile doğrudan ilintili değildi. Siyasi kriterlerin yerine getirilmemesi müzakerelerin tamamının askıya alınması neticesini doğurabilmekteyken bireysel müzakere baslıklarının açılması için bir ön şart oluşturmamaktaydı. Türkiye ile Avrupa Birliği'nin 3 Ekim 2005 tarihinde başlattıkları tam üyelik müzakereleri 35 konu baslığına ilişkin tarama süreciyle ilerliyor. Bir taraftan da tarama süreciyle eşzamanlı olarak taraması tamamlanan konu baslıklarına ilişkin raporlar Komisyon tarafından hazırlanarak ye lkelerin temsil edildikleri Konsey'e sunuluyor. Komisyon'un olumlu rapor verdiği konu baslıklarında böylece Konsey onayıyla kapsamlı müzakerelere geçiliyor.

İlk baslığın perde arkası

Nitekim taraması ilk olarak tamamlanan Bilim ve Teknoloji'de Komisyon'un olumlu raporu zerine Konsey bu konu baslığında kapsamlı müzakerelere başlamaya hazır olduğunu Dönem Başkanlığı aracılığıyla Türkiye'ye bildirdi. Bu alanda kapsamlı müzakerelere önümüzdeki günlerde başlanması bekleniyor. Ama bu ilk baslığın açılmasının perde arkasında Avusturya Dönem Başkanlığı ile Kıbrıslı Rumlar arasında varılan bir mutabakat bulunduğunu söylemek gerekiyor. Buna göre Kıbrıslı Rumlar, baslığın açılmasını veto etmeyeceklerdi. Bunun karşılığında uzun zamandır bir paket mantığıyla yürütülen Kıbrıslı Türklere yönelik mali yardım tüzüğü ile doğrudan ticaret tüzüğü Konsey gündeminde birbirinden ayrılacaktı. Nitekim neticede böyle oldu. Mali tüzük Konsey'den geçti, Rumların, zamanla KKTC'nin tanınmasına yol açabileceği endişesiyle karşı çıktığı doğrudan ticaret konusunun görüşülmesi ise ertelendi.

Yeni bir zorluk

şimdi ise taraması tamamlanan ve yine Komisyon'un olumlu rapor sunduğu ikinci konu baslığı olan Eğitim ve Kültür'de yeni bir zorluk ortaya çıkıyor. Bu müzakere baslığının açılması/kapanması için konu ile ilgili siyasi kriterlere uyulması gerektiğine Dönem Başkanlığı mektubunda ya da ortak tutum kâğıdında yer verilmek isteniyor. Buradaki kasıt konuyla ilgili grlen Türkçe dışındaki dillerde eğitim ve yayın ile Türkiye'deki dini azınlık vakıf ve mensuplarının kültürel hakları gibi bazı siyasi kriterlerin Eğitim ve Kültür mzakereleriyle ilintilendirilmesidir. Dönem Başkanı

Avusturya'nın Türkiye'ye ilişkin tutumunun rolü olduğu düşünölen bu yaklaşım Türkiye için bir sürpriz oldu. Ayrıca bu tutumun, daha önce üzerinde uzlaşa sağlanmış bulunan müzakere sistematığıne aykırı olduğunu da belirtmek gerekiyor.

Çerçeve Belge

Esasen müzakerelerin hangi temelde yürütöleceğı, 3 Ekim gecesine kadar uzun uzadıya tartışılan ve gerginliklere neden olan Müzakere Çerçeve Belgesi'nde ayrıntılarıyla yer almaktadır. Müzakere Çerçeve Belgesi üye ölkelere ve Komisyon'a, Türkiye ile müzakereleri yürütmede kullanabileceğı iki önemli silah vermiştir. Bunlardan birincisi siyasi kriterlerle ilgilidir. Türkiye'nin bu alandaki reformlara devam etmemesi, ya da tersine gelişmelerin yaşanması halinde Avrupa Komisyonu'nun her sene yayımladığı İlerleme Raporu'nda yapacağı bir durum tespit sonrasında, Konsey'in yani üye ölkelerin Türkiye ile müzakereleri askıya alma imkânları bulunmaktadır. Ancak siyasi kriterler müzakerelerin geneli için geçerli bir koşullar bütününü yansıtmaktadır ve yerine getirilmemesinin sonucu müzakerelerin tamamının askıya alınmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, siyasi kriterler testi tabir yerindeyse bir nevi nükleer silahtır, yani hem caydırıcılığı yüksektir, hem de kullanılması halinde ilişkiye onarması güç hasar verir. Dolayısıyla, sebebiyet vereceğı zararın büyüklüğü nedeniyle keyfi biçimde kullanılması zordur.

Hedef sınırlaması

İkinci silahı ise, konvansiyonel olarak tanımlamak mümkündür, yani etkisi vurulmak istenen hedefle sınırlı kalabilir. Müzakereler bağlamında bu konvansiyonel silah, Avrupa Birliğı müktesebatının kapsadığı teknik birtakım konuları ilgili başlıkta müzakerelerin başlaması ya da kapanması için 'benchmark' yapmaya olanak sağlayan mekanizmadır. Dolayısıyla 'benchmark' uygulaması sayesinde nokta atışı yapılabilir ve o konu başlığının ilerlemesi durdurulabilir. Diğer konu başlıklarındaki müzakereler ise yürür. Ancak bu son yöntemin kullanılabilmesi için konunun Avrupa Birliğı müktesebatının doğrudan içerdığı teknik bir nitelikte olması gerekmektedir. Oysa, Eğitim ve Kültür başlığı altındaki müzakerelerin siyasi kriterlere bağlanması bu tanıma uymamaktadır. Zira siyasi kriterlerin birçoğu aslında Avrupa Birliğı düzeyinde alınmış olan ve dolayısıyla doğrudan Avrupa Birliğı müktesebatı olan hususlardan ziyade, hâlâ üye ölkelerin yetkisinde kalmış olan politika alanları ile ilgilidir. Bu nedendir ki, örneğın bir siyasi kriter olan 'azınlık haklarının korunması'nda önem taşıyan 'Ulusal Azınlıkların Korunmasına Dair Çerçeve Sözleşme' Avrupa Birliğı üyesi Yunanistan tarafından 1997 yılında imzalanmasına rağmen henüz onaylanmamıştır.

Ortak politika yok

Keza bir diğer Avrupa Konseyi sözleşmesi olan, 'Bölgesel ve Azınlık Dillerine Dair Avrupa Şartı' da Belçika, Yunanistan, İrlanda ve Portekiz gibi Avrupa Birliğı üyesi ölkeler tarafından imzalanmamıştır. Bir başka deyişle, bu alanlarda ortak bir Avrupa Birliğı politikası bulunmamaktadır. Bu nedenle siyasi kriterlerin bölünmesi ve müzakere başlıkları ile doğrudan irtibatlandırılması kolay ve hatta mümkün olamamaktadır. Bu şartlarda da siyasi kriterler kozunu müzakerelerin tamamını askıya almadan kullanma imkânı genel anlamda bulunmamaktadır. Avusturya Dönem Başkanlığı'nın Türkiye'ye karşı yaklaşımında görölen ise müzakerelerin hız ve gidişatını siyasi kriterlere bağlayarak etkileyecek yeni bir silah kazanma arayışıdır.

Aslında böyle bir silaha ihtiyaç bulunmuyor, hatta bu tür bir uygulama adil ve doğru da değildir.

Eski genişlemeler

Eğer Avrupa Birliği açısından sorun gerçekten de siyasi kriterlere ilişkin olarak Türkiye'deki uygulamalarda görülen eksiklikler ise bunun çözümü daha önceki genişlemelerde de tatbik edilmiş olan süreçtir. Yani bu eksikliklere Komisyon'un İlerleme Raporu'nda yer vermek, bu konuları Türkiye ile Avrupa Birliği arasında mevcut Ortaklık Konseyi ve Troika görüşmeleri gibi siyasi platformlarda ele almaktır. En sonunda da, hiçbir ilerleme kaydedilememesi durumunda, müzakerelerin askıya alınması imkânı mevcuttur. Eğer sorun teknik anlamda mevzuat uyumu ise, bunun da mekanizması müzakere başlıklarının açılması veya kapanması için getirilecek olan teknik 'benchmark'lardır. Bu yöntemin etkisi küçümsenmemelidir.

Sürecin bütününe etkiler

Çünkü bu yöntemin her bir başlık için kullanılması imkân dahilindedir. O nedenle tam üyelik müzakerelerinin tamamı üstünde etkileri vardır. Zira, asıl amaç gerçekten de tam üyelikse tüm başlıklarda müzakerelerin kapanmış olması bir zorunluluktur. Özetle bu iki silah da yeterince güçlüdür ve varlık amaçları Türkiye'yi tam üyelik otobanında tutmak olmalıdır, Türkiye'yi yolun dışına çıkmaya zorlamak değil... Konuya bu şekilde yaklaşınca Avusturya Dönem Başkanlığı'nın icat etmeye çalıştığı silahın amacının ne olduğu tartışmalı hale gelmektedir. Dahası, müzakerelerin ne şekilde yürütüleceği, üzerinde tüm üye ülkelerin mutabakata vardıkları Müzakere Çerçeve Belgesi'nde kayıtlıdır.

Her dönem yeni uygulama mı?

Söz konusu belgede siyasi kriterlerin, teknik müzakere başlıklarıyla ilintilendirilmesine imkân tanıyacak bir hüküm bulunmamaktadır. Her dönem başkanı yeni bir uygulama getirmeye kalkarsa ortada müzakerelerin yürüyebileceği bir zemin kalmaz. Sonuç olarak Türkiye'nin zaten kırılğan bir zeminde ilerleyen müzakere sürecinde böyle bir yeni icatla koşullarının ağırlaştırılmasına en baştan ve kategorik olarak karşı çıkması ve bu tutumunun nedenlerini de çok açık bir biçimde AB'li ortaklarına anlatması gerekmektedir. Aksi takdirde, her müzakere başlığının ayrı bir 'İlerleme Raporu'na dönüşmesi ve uyum sağlanması gereken teknik hususların tamamen arka planda kalması tehlikesi ortaya çıkabilecektir.